

T.C.

PATNOS KAYMAKAMLIĞI

İLÇE MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ

PATNOS REHBERLİK VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

**ORTAOKUL KADEMESİNDEKİ BRANŞ ÖĞRETMENLERİNİN
İHMAL VE İSTİSMAR KONUSUNDA FARKINDALIK DÜZEYLERİNİN
İNCELENMESİ**

2023

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM I: GİRİŞ.....	1
1.1. Problem	8
1.2.Amaç	9
1.3.Araştırma Soruları.....	9
1.4. Önem	10
1.5. Sayıtlılar	10
1.6. Sınırlılıklar	11
BÖLÜM II: KURAMSAL ÇERÇEVE / İLGİLİ LİTERATÜR.....	12
2.1. Çocuk.....	12
2.2. İhmal.....	12
2.3. İstismar.....	12
2.3.1. .Fiziksel İstismar	12
2.3.2. Duygusal İstismar.....	13
2.3.3. Cinsel İstismar	13
2.3.4 Ekonomik İstismar	13
2.4. Farkındalık Düzeyi.....	13
2.5. Çocuğa Kötü Muamele.....	13
2.6. Yasal Sorumluluk.....	13

BÖLÜM III: YÖNTEM	14
3.1. Araştırma Modeli	14
3.2. Evren ve Örneklem	14
3.3. Araştırmanın Değişkenleri	14
3.4. Veri Toplama Araçları	15
3.4.1.Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarına Yönelik Farkındalık Düzeylerini Değerlendirme Anketi.....	15
3.5. Verilerin Toplanması.....	16
3.6. Verilerin Analizi	17
BÖLÜM IV: BULGULAR VE YORUM	18
4.1. Branş Öğretmenlerin Sosyo-demografik Özellikleri.....	18
4.2. Öğrencilerin Sosyo-Ekonomik Düzeyi	20
4.3.Öğretmenlerin Çocuk İstismar ve İhmalıyla İlgili Eğitim Durumları.....	21
4.4. Öğretmenlerin Çocuk İstismar ve İhmalinden Şüphelenme Sıklıkları.....	23
4.5. Öğretmenlerin Çocuk İstismarı ve İhmalini Bildirim Durumları.....	24
4.6 Öğretmen Özellikleri ile Öğretmenlerin Bildirim Yapma Durumlarının Karşılaştırılması.....	29
BÖLÜM V: TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	39
KAYNAKÇA	46

BÖLÜM I: GİRİŞ

Çocuğun yaşadığı çevrede onun korunduğu, bakımının sağlandığı, gelişiminin sağlıklı bir biçimde sürdürüldüğü ve ihtiyaçlarının yeterli düzeyde karşılandığı bir ortamın oluşturulması gerekmektedir. Ancak kimi zaman yaşanan çevre çocuk için bu işlevini yerine getirememekte; çocuğun gelişimini engelleyici ya da zarar verici eylem ya da eylemsizlikler içinde bulunabilmektedir. Çocuğun gelişimini bozabilecek bu eylemler ya da eylemsizlikler çocuk istismarı ve ihmali olarak tanımlanmaktadır. Çocuk ihmal ve istismarı; toplumun her kesimini ilgilendiren, psikolojik, tıbbi ve adli yönleri ile beraber travmatik sonuçlar doğuran sosyal bir problem olarak adlandırılır. Çocuk istismar ve ihmali, birey olarak çocuğu etkilemenin yanı sıra çocuğun da içinde yer aldığı toplumun en küçük birimi olan aileyi de etkilemektedir. Bu nedenle çocuk ihmal ve istismarı aile bütünlüğünün bozulması gibi geri dönüşü oldukça zor olan olumsuz etkilere neden olan bir toplum sağlığı sorunu olarak nitelendirilebilir. Sahip olduğu özellikler dolayısıyla korunmaya en fazla ihtiyaç duyan grup içerisinde çocuklar yer almaktadır. Bundan dolayı çocuğun yüksek yararının korunması amacıyla özellikle son dönemlerde birçok yasal ve uluslararası düzenlemeler ile bu korumanın güçlendirilmesi için çalışmalar yapılmaktadır. Yapılan yasal ve uluslararası düzenlemelere rağmen birçok ihmal ve istismar vakası günümüzde de var olmaya devam etmektedir. Çocuğa yönelik kötü muamelenin ne olduğu ile ilgili birbirine benzer içeriklere sahip farklı tanımlar ve kavramlar bulunmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü'ne (DSÖ) göre çocuk ihmal ve istismarı; 18 yaşın altındaki çocukların sağlığını, sağ kalımını, gelişimini veya ilişkilerdeki güven duygusunu olumsuz yönde etkileyen fiziksel/duygusal/cinsel istismar, ihmal ve diğer sömürü türleriyle sonuçlanan kötü davranışlardır. Bir başka deyişle çocuk istismarı ve ihmali, anababa ya da bakıcı gibi bir erişkin tarafından çocuğa yöneltilen, toplumsal kurallar ve profesyonel kişilerce uygunsuz ya da hasar verici olarak nitelendirilen, çocuğun gelişimini engelleyen ya da kısıtlayan eylem ve eylemsizliklerin tümüdür (Oral ve ark., 2001).

Bu tanımlar ve incelemeler ele alındığında Dünya Sağlık Örgütü çocuğa karşı kötü muameleyi 4 gruba ayırmıştır (WHO, 2006):

1. Fiziksel İstismar

2. Duygusal ve Psikolojik İstismar

3. Cinsel İstismar

4. İhmal.

Fiziksel istismar çocuğun canının acıması, yaralanması ve diğer fiziksel yollardan ya da incitme yoluyla uygulanan bir istismar çeşidi olarak literatürdeki yerini almaktadır.

Duygusal istismar çocuğun ihtiyaç duyduğu ilgi, sevgi ve bakımdan mahrum kalması ve bunun çocuk üzerinde psikolojik sorunlara neden olması durumu olarak adlandırılmaktadır.

Cinsel istismar ise; gelişimsel açıdan olgunlaşmamış çocuk ve ergenlerin, yetişkin bir bireyin cinsel doyumuna yönelik tam olarak anlamlandıramadıkları bir eylem içerisinde olmaları olarak tanımlanmaktadır (Aktepe, 2009).

Dünya Sağlık Örgütü'nün tanımına göre ihmal, çocuğa bakmakla yükümlü kimsenin, çocuğun gelişimi için gerekli ihtiyaçları karşılamaması veya bu ihtiyaçları dikkate almaması durumu olarak ifade edilebilmektedir.

Dünya Sağlık Örgütü'nün verilerine göre dünyada 1-14 yaş grubundaki 40 milyon çocuk istismar veya ihmale uğramakta, tıbbi ve sosyal desteğe ihtiyaç duymaktadır (Johnson, 1996). İstismar ve ihmal, kavramları birlikte kullanılabilir. İki kavram arasındaki ayırıcı fark ise istismarın etkin, ihmalin edilgen olmasıdır. İstismar çocuğa yapılmaması gereken davranışların gerçekleşmesi ihmal ise çocuğun karşılanması gereken gereksinimlerinin karşılanmaması olarak tanımlanabilmektedir. İstismar ve ihmalin biyolojik, psikolojik ve

sosyolojik incelemelere göre farklı nedenleri bulunmaktadır. Çocukların kendilerini koruyabilme konusunda yeterli güce sahip olmamaları ihmal ve istismar olgusunu en sık yaşayan kesim olmalarına neden olmaktadır. Bununla birlikte çocuk ihmal ve istismarını kolaylaştıran başlıca risk faktörlerinden bahsedilebilir. Risk faktörleri incelendiğinde;

Çocuk İle İlgili Risk Faktörleri:

- İstenmeyen çocuk ya da istenmeyen cinsiyette çocuklar
- Doğum sırasındaki anormallikler, mizaç gibi sebeplerle ailenin beklentilerini karşılayamayan çocuklar
- Engelli çocuklar veya sürekli bakım gerektiren çocuklar
- Tehlikeli davranış sorunları olan çocuklar veya üvey çocuklar

Anne Baba Ya da Bakım Veren İle İlgili Risk Faktörleri:

- Genç yaşta çocuk sahibi olan ebeveyn
- Yalnız yaşayan ebeveyn
- Alkol ve/veya madde bağımlısı olmaları
- Fiziksel ya da psikolojik rahatsızlığı olan ebeveyn
- Çocukken istismara uğrayan ebeveyn(aynı öyküye sahip olmak)
- Mutsuz çocukluk geçirmiş olmaları

Ailenin Sosyal Yapısı İle İlgili Risk Faktörleri:

- Aile ile çocuk bağının kurulamaması
- Düşük eğitim düzeyi,
- Çok çocuklu aileler
- Katı disiplin uygulayan aileler
- Ekonomik sıkıntılar yaşanması(işsizlik vb.)
- Aile içinde şiddetin varlığı

Toplumla İlgili Risk Faktörleri:

- Çocuğu koruyan yasaların yetersizliği
- Şiddetin sosyal kabul edilebilirlik oranının yüksek olması
- Cinsel ayrımcılık
- Pedofili
- Kontrolsüz internet kullanımı

Yapılan araştırmalar, bildirilen tüm istismar olgularının üçte birinin altı ayın altındaki, üçte birinin 6 ay- 3 yaş arasındaki, üçte birinin ise 3 yaşın üstündeki çocuklar olduğunu ortaya çıkartmıştır. İstismara uğrama olasılığı 12 yaştan sonra belirgin bir şekilde azalmaktadır. Bu veriler ışığında çocuğun yaşının küçüklüğünün istismar durumunun yaşanmasındaki büyük etkenlerden biri olduğu söylenebilir. % 52'ye % 48 gibi bir oranla, kız çocukların erkek çocuklara göre istismara daha fazla maruz kaldığı da yapılan araştırmalar sonucunda aradaki cinsiyet farkının olgunun gerçekleşmesindeki etkisini ortaya çıkartmıştır. (Polat, 1997)

Ülkemizde UNİCEF tarafından yapılan (2010) çocuk istismarı ve aile içi şiddet konulu araştırmasına göre 7-18 yaş grubu çocuklarda, duygusal istismarın %51, fiziksel istismarın %43, cinsel istismarın %3 oranında görüldüğü saptanmıştır. Ülkemizdeki çocukluk çağında istismar ve ihmal olaylarının yaygınlığına ilişkin toplumsal tarama çalışmalarının sayısının az olduğu ve bunun nedeninin ise olayın belirlenmesinin zorluğu ve rapor edilmesindeki yetersizliklerden kaynaklandığı düşünülmektedir.(Bahar, Savaş, 2009)

Fiziksel istismarın ebeveynler tarafından bir disiplin aracı olarak kullanılması bildirimini engelleyen sebepler arasında sayılmaktadır. Çocuklar fiziksel cezalara maruz kaldıklarında hiç kuşkusuz birçok fiziksel ve duygusal hasar ortaya çıkmaktadır. Aileler bilerek ya da bilmeyerek alışlagelmiş uygulamalar şeklinde çocuklara ihmal ve istismar içeren davranışlar sergileyebilmektedirler. Bu davranışlar çocukların gelişimini olumsuz etkilemekte ve çocuklar

üzerinde çok ciddi hasarlar bırakabilmektedir. Bundan dolayı toplumun her kesimi tarafından istismar ve ihmalin tanınması, önlenmesi ve müdahalelerde bulunulması gerekmektedir (Bahar ve ark., 2009: 51-52). Çocuğa yöneltilen cinsel istismar, aile içi ve aile dışı (genel olarak çocuğun tanıdığı biri tarafından) olmak üzere iki boyutta ele alınabilmektedir.

Aile içi cinsel istismar, yapısı gereği aile içinde saklanmakta, toplumsal olarak kabul edilmemekte ve duygusal olarak da en yoğun etkiyi doğurabilmektedir. Bazı çalışmalardan elde edilen verilere göre, istismara kalkışanların % 31'inin aileden olduğu, % 54'ünün aile içinden olmadığı fakat çocuğun bildiği biri tarafından yapıldığı, yalnızca % 15'inin tanımadığı biri tarafından gerçekleştirildiği ortaya konulmuştur. (Aydemir ve Yurtkulu, 2012).

Cinsel İstismarın Çocuk Üzerindeki Etkisi İncelendiğinde;

- İstismarın sürekliliği
- Çocuğun yaşı
- İstismar edenin çocuğa olan yakınlığı
- Mağdur eden ve mağdur edilen çocuk ile arasındaki bağıllık derecesine ve aradaki yaş farkı
- Fiziksel zorlama-şiddet içerme durumu
- İstismar davranışının derecesine bağılı olarak değişebilmektedir.

Çocuk Ve Ergenlerde Cinsel İstismar Sonrasında Ortaya Çıkan Psikolojik Etkiler İncelendiğinde;

- Erken dönemde anksiyete

- Korku, öfke, saldırganlık, çökkünlük
- Gerileme davranışları
- Kâbuslar görme
- Suça eğilimli hale gelme ve diğerlerine zorbaca davranış sergileme
- Kendine zarar verme davranışı,
- Stres bozukluğu ve düşük benlik saygısı,
- Ayrılık anksiyetesi
- İntihara kalkışma
- Uyum sorunları, içe kapanma
- Cinsel içerikli ifade ve davranışlar ortaya koydukları gözlenmektedir. (Waid-Lindberg ve Mohr, 2019)

Cinsel istismarın çocukta zedelenmiş cinsellik, ihanet, acizlik, damgalanma gibi dört önemli etkisi Duygusal istismara maruz kalan çocuklarda ise; enüresis, enkopresis, iştahsızlık, yalan söyleme, hırsızlık, bağımlılık, başarısızlık, duygusal açıdan tutarsızlık, uyumsuzluk, organik nedeni olmayan büyüme geriliği, depresyon, güvensizlik, içe dönüklük, intihar, saldırganlık, olumsuz benlik kavramı ve düşük benlik saygısı görülebilmektedir. (Roberts ve Infirmary, 1999; Günçe, 1991, akt: Ünal, 2008)

Son yıllarda elde edilen verilere göre, Türkiye’de adli makamlara yansıyan cinsel istismar mağduru çocuk sayısı 2014 yılında 74 bin 64 iken, 2016 yılında 83 bin 552’ye yükselmiştir (Asuma ve İmdat, 2018)

Son dönemlerde ülke gündeminde sıklıkla cinsel istismara uğramış çocuk ve gençlerle ilgili vakalar yer almaktadır. Yazılı ve görsel basında yer alan haberlerin toplumda bu konudaki hassasiyeti artırdığı ve farkındalık oluşturduğu söylenebilmektedir.

Çocuğa yönelik ihmal ve istismarı önleme ve bununla mücadele etmek sadece çocuğun ailesi ve yasaların değil toplumdaki her vatandaşın temel sorumluluklarından biridir. Özellikle iş gereği çocukla doğrudan çalışan meslek elemanlarının bu konuda daha hassas ve bilgili olması gerektiği söylenebilmektedir. Bu meslek grupları arasında okullarda çalışmakta olan öğretmenler başta olmak üzere; kurum ve kuruluşlarda çocukla doğrudan çalışan meslek elemanlarının bu konudaki bilgi birikimi ve hassasiyetleri oldukça önem kazanmaktadır. Çocukların evden sonra en çok vakit geçirdiği okullarda öğretmenler, öğrencilerin davranışsal değişimleri gözlemlene, çocuk istismarı ve ihmalini riskini tanıma, önleme ve bildirme konularında toplum adına büyük görevler üstlenmektedir. Çocuğun ana-babasından sonra yakından iletişim halinde olduğu öğretmenleri, öğrenci gözlemleri ile birlikte istismar ve ihmal açısından risk altında olan ve istismar ve ihmale uğrayan çocukları tespit etmeleri gibi durumlarda gözlemlerine başvurulabilecek önemli kişilerden olabilmektedir. Çünkü öğretmenler, çocukları yaşitlarıyla bir arada gördükleri için çocukların yaşitlarından farklı sergiledikleri davranışları daha iyi gözlemleyebilmektedirler. Herhangi bir sorunla karşılaşan öğretmen, öğrencisinin kendisiyle konuşması için uygun ortam oluşturup Bu şekilde öğrenciye fayda sağlayabilecek çözümler üretilmesine katkıda bulunabilmektedir. Örneğin; Deneyimli ve çocuk istismarı konusunda bilgili bir öğretmen, öğrencisinin yüzünde ya da vücudunda gördüğü yara, morluk veya şişkinlik gibi belirtilerde öğrenci ile ilgilenip bunlara sebep olan durumu araştırabilmektedir. Aynı şekilde deneyimli ve bilgili öğretmen öğrenci davranışlarındaki içe kapanma, mutsuz, keyifsiz görünme, dikkatini toplayamama, okul başarısında düşme, hırçınlık, saldırganlık vb. değişiklikleri gözleyebilmektedir. Bildirilen vakalar incelendiğinde “kimi zaman istismarın aile bireylerince yapıldığı da göz önüne alındığında” çocuğun ailesinden sonra yakından iletişim kurduğu öğretmenlerin önemi bir kez daha ortaya çıkmaktadır.

Öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmali açısından tüm bu fonksiyonlarını yerine getirebilmeleri için çocuk istismarı ve ihmali konusundaki bilgi düzeylerinin yeterli olması gerekmektedir. Öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmali konusunda donanımlı olması gerektiği düşünülürken öğretmenlerin bilgi kaynaklarının nereden ve ne şekilde olacağına dair soruların cevabı net değildir. Öğretmen yetiştiren üniversitelerin Eğitim Fakültelerinde lisans düzeyinde böyle bir zorunlu ders bulunmamaktadır. Bu konudaki çabaların daha çok kişisel düzeyde- internet, konferans, yazılı ve görsel medya, kitap, sivil toplum kuruluşların eğitimleri olduğu görülmektedir.(Erol, 2007)

1.1. Problem:

Dünyada ve ülkemizde çocuk ihmal ve istismarının önüne geçmek amacıyla yapılan çalışmalara hız verilse de vakalar maalesef giderek artmaktadır. Bu vakalar incelendiğinde çocuk tanımadığı herhangi bir yetişkin tarafından ihmal ve istismara maruz kalabildiği gibi çoğunlukla çocuğun anne/baba ya da bakımından sorumlu kişi, akrabaları ve tanıdığı diğer bir kişi tarafından ihmal ve istismara uğradığı söylenebilmektedir. İhmal ve istismara maruz kalan çocuklarda bu durum fiziksel, duygusal ya da zihinsel gelişimlerinde büyük ölçüde olumsuzluklara yol açmaktadır. Bu nedenle ihmal ve istismarın önlenmesinde çocuklar için risk faktörlerinin farkında olmak büyük önem arz etmektedir. Bu risk faktörleri çocuktan kaynaklanabileceği gibi anne-baba ya da bakım veren kişi ile ilgili, ilişkisel, çevresel veya toplumsal kaynaklı faktörler olabilir. Çocuklar için en güvenli ortamlardan biri olan okullarımızda bu risk faktörlerinin belirlenmesi ve buna yönelik tedbirler alınması önemli görülmekle birlikte çocukla yakından ilgilenen ortaokul öğretmenlerinin ihmal ve istismar konusunda farkındalık düzeylerinin yüksek, ihmal ve istismar belirtileri konusunda algılarının açık olması büyük önem arz etmektedir.

Bu araştırma özellikle ortaokul kademesindeki branş öğretmenlerinin ihmal ve istismar konusunda farkındalık düzeylerini inceleyerek ortaya koymuştur.

1.2. Amaç:

Bu araştırma Ağrı ilinin Patnos ilçesinde resmi okullarda görev yapmakta olan ortaokul kademesindeki branş öğretmenlerinin çevrimiçi anket yoluyla ihmal ve istismar konusunda farkındalık düzeylerini inceleyerek ilgili literatüre veri sunmayı, ihmal ve istismarı önlemeye yönelik yürütülecek çalışmalara yol göstermeyi amaçlamaktadır.

1.3. Araştırma Soruları:

Patnos ilçesinde görev yapmakta olan ortaokul kademesindeki branş öğretmenlerinin ihmal ve istismar konusunda farkındalıkları ne düzeydedir?

Patnos ilçesinde görev yapmakta olan ortaokul kademesindeki branş öğretmenleri çocuğa yönelik ihmal ve istismarı nasıl algılamaktadır?

Patnos ilçesinde görev yapmakta olan ortaokul kademesindeki branş öğretmenlerinin çocuğa yönelik ihmal ve istismarı konusunda belirti ve risklerini tanımlama oranı, bildirim yapma oranı, verilen eğitimlerin yeterliliği ve bilgi eksiklikleri ne düzeydedir?

Alt Problemler:

- Patnos ilçesinde görev yapmakta olan ortaokul kademesindeki branş öğretmenlerinin ihmal ve istismar konusunda bilgi düzeyleri cinsiyet değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
- Patnos ilçesinde görev yapmakta olan ortaokul kademesindeki branş öğretmenlerinin ihmal ve istismar konusunda bilgi düzeyleri yaş değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?

- Patnos ilçesinde görev yapmakta olan ortaokul kademesindeki branş öğretmenlerinin ihmal ve istismar konusunda bilgi düzeyleri medeni hal değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
- Patnos ilçesinde görev yapmakta olan ortaokul kademesindeki branş öğretmenlerinin ihmal ve istismar konusunda bilgi düzeyleri anne ya da baba olma değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
- Patnos ilçesinde görev yapmakta olan ortaokul kademesindeki branş öğretmenlerinin ihmal ve istismar konusunda bilgi düzeyleri branş türü değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
- Patnos ilçesinde görev yapmakta olan ortaokul kademesindeki branş öğretmenlerinin ihmal ve istismar konusunda bilgi düzeyleri meslekte çalışma süresi değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?

1.4. Önem:

Bu araştırma eğitim öğretimin önemli unsurlarından biri olan öğretmenlere yönelik hazırlanıp uygulanmıştır. Araştırmaya katılan branş öğretmenlerinin verdikleri cevaplar yaş, cinsiyet, meslekte çalışma süresi, eğitim durumu gibi kriterlerin farklılık göstermesinden dolayı çeşitlilik kazanmıştır. Bu çeşitlilik ve katılımcı gruplarının birbirine benzememesi sorulara verdikleri cevapları farklılaştırdığı için araştırmanın önemini daha da arttırmıştır.

1.5. Sayıtlar:

- Araştırmada veri toplamak amacı ile kullanılan “Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarına Yönelik Farkındalık Düzeylerini Değerlendirme Anketi” kişilik özelliklerini ve bilgi düzeylerini belirlemede kullanılacak geçerli ve güvenilir bir araç olduğu varsayılmaktadır.

- Araştırmada veri toplamak amacı ile kullanılan “Kişisel Bilgi Formu” kişilik özelliklerini belirlemede kullanılabilecek geçerli ve güvenilir bir araç olduğu varsayılmaktadır.
- Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarına Yönelik Farkındalık Düzeylerini Değerlendirme Anketi” ve “Kişisel Bilgi Formunda yer alan maddeler araştırmaya katılan ortaokul kademesindeki branş öğretmenleri tarafından gerçek düşüncelerini yansıtabilecek şekilde içtenlikle cevaplanacağı varsayılmaktadır.

1.5. Sınırlılıklar

- Araştırma Ağrı ili Patnos ilçesi ile sınırlıdır.
- Araştırma kapsamına 2022-2023 eğitim öğretim yılı ve Patnos ilçesi sınırları içinde resmi okullarda çalışan ortaokul kademesindeki branş öğretmenleri alınmış, okul idarecileri, ortaokul kademesi dışındaki diğer kademelerin branş öğretmenleri ve Ağrı ilinin Patnos ilçesi dışındaki resmi okullarda çalışan diğer branş öğretmenleri ve idareciler kapsam dışında bırakılmıştır.
- Araştırmada ortaokul kademesindeki branş öğretmenlerinin istismar ve ihmal konusundaki farkındalık düzeylerine ilişkin veriler “Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarına Yönelik Farkındalık Düzeylerini Değerlendirme Anketi” ve ‘Kişisel Bilgi Formu’ indaki sorular ile sınırlıdır.
- Araştırmada Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarına Yönelik Farkındalık Düzeylerini Değerlendirme Anketi’ne verilen cevaplarda ortayol cevap hatasına rastlanmıştır.
- Araştırmaya 608 branş öğretmeninden 94 kişi katılım sağlamıştır.

BÖLÜM II: KURAMSAL TEMELLER VE İLGİLİ LİTERATÜR

2.1. Çocuk

Bir bireyin bebeklik ile erginlik arasındaki gelişme döneminde bulunması çocuk olarak tanımlanmaktadır. Çocuk Hakları Sözleşmesinin ilk maddesine bakıldığında ise on sekiz yaşına kadar her bireyin çocuk olarak kabul edildiği görülmektedir.

2.2. İhmal

Kelime olarak gereken ilgiyi göstermeme, boşlama, önem vermeme anlamı taşımaktadır. Çocuk ihmali, çocuğun gelişimini ve büyümesini olumsuz yönde etkileyen davranışlarda bulunulması ve çocuğun karşılanması gereken gereksinimlerinin yerine getirilmemesi durumudur. Çocuğa yönelik ihmaller arasında çocuğun en temel ihtiyaçları olan beslenme, barınma, giyim gibi ihtiyaçlarının karşılanmaması, çocuğun gerekli ilgi ve sevgiden mahrum bırakılması, başarılarının takdir edilmemesi, başarısızlıklarının görmezden gelinmesi gibi davranışlar yer almaktadır.

2.3.İstismar

İstismar iyi niyeti kötüye kullanma olarak tanımlanabilmektedir. Çocuk istismarı ise çocuğa diğer bireyler tarafından fiziksel, sosyal ve duygusal gelişimlerini olumsuz yönde etkileyecek davranışlarda bulunulmasıdır. Çocuk istismarının fiziksel, duygusal, cinsel ve ekonomik istismar olarak farklılaştığı görülmektedir.

2.3.1.Fiziksel İstismar: Çocuğunun bedenine çoğu zaman gözle görülebilir ölçüde zarar verilmesi durumudur. Tokat atma, kulağını çekme en yaygın örneklerindedir.

2.3.2.Duygusal İstismar: Diğer istismar türlerini de içinde barındırmaktadır. Çocuğun iyilik halini bozacak ölçüde etkileyen ve çocukta duygusal olarak bir örselenme yaratan davranışları kapsamaktadır. Çocuğa bağırlması, çocuğun tehdit edilmesi, değer verilmemesi duygusal istismara örnek olarak gösterilmektedir.

2.3.3.Cinsel İstismar: Çocuğun diğer bir birey tarafından cinsel doyum sağlamak amacıyla cinsel obje olarak kullanılmasıdır. Ensest, tecavüz, cinsel ilişkiye girmek, özel bölgelere dokunmak, okşamak, cinsel içerikli görüntüler izletmek cinsel istismara girmektedir.

2.3.4.Ekonomik İstismar: Çocuğun bakımından yükümlü olan kişi ya da kişiler tarafından maddi kazanç elde etmek için kullanılmasıdır.

2.4. Farkındalık Düzeyi:

Kişinin çevresinde gelişen olayları bilme, algılama ve yaşananların bilincinde olma becerisidir. İhmal ve istismar konusunda öğretmenlerin farkındalık düzeyi ise ihmal ve istismara maruz kalan çocukları tanıyabilmesini, çocuktaki değişimlerin farkına varabilmesini, çocuğun yaşadıklarının bilincinde olma düzeyini göstermektedir.

2.5.Çocuğa Kötü Muamele:

Çocuğa kötü muamele; çocuğun temel gereksinimlerinden mahrum bırakılarak iyilik halini bozacak, fiziksel ve psikososyal gelişimini olumsuz yönde etkileyecek davranışlarda bulunulmasıdır.

2.6.Yasal Sorumluluk

Sınırları yetkili mercilerce belirlenmiş, belirli biçimlere uyularak düzenlenmiş kurallar karşısında kişinin kendisine ve karşısındakine karşı yerine getirmesi gereken yükümlülüklerdir. Örneğin öğrencisinin cinsel istismara uğradığını öğrenen bir öğretmenin durumu yetkili merciye bildirmesi yasal sorumluluğudur.

BÖLÜM III: YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli

Ağrı ili Patnos ilçesinde resmi okullarda çalışan ortaokul kademesindeki branş öğretmenlerinin ihmal ve istismar konusunda farkındalık düzeylerini incelenmeyi amaçlanan bu çalışma tarama yöntemine dayalı betimsel bir araştırmadır. Tarama araştırmaları genelleyici bir özelliğe sahip olup belirlenen örneklem üzerinden ulaşılan veriler yoluyla temsil edilen evrenle ilgili genellemeler oluşturur. Büyük gruplar ile çalışılabilen tarama araştırmalarında, grup üyelerinin herhangi bir olgu, olay hakkında sahip oldukları duygu, düşünce ve tutumlarının öğrenildiği, olgu ve olayları betimleyerek var olan durumun ortaya çıkarılmaya çalışıldığı araştırmalardır.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın çalışma evrenini Ağrı ili Patnos ilçesinde resmi okullarda çalışan ortaokul kademesindeki branş öğretmenleri oluşturmaktadır. Söz konusu okulların adları ve bu okullarda görev yapan branş öğretmenlerin sayıları Ağrı ili Patnos ilçesi Patnos İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü İnsan Kaynakları bölümünden alınmıştır. Araştırmanın örneklemini, 2022-2023 Eğitim Öğretim yılı Ağrı ili Patnos ilçesinde resmi okullarında çalışan 608 branş öğretmeni oluşturmaktadır Çevrimiçi (Google form) üzerinden yapılan anket sonucuna göre branş öğretmenlerinden 94 kişi katılım sağlamıştır. Ankete katılan 608 branş öğretmenlerinden % 96.7'si (87) onaylarken %4,4 kişi (4kişi)' nin ise onaylamadığı görülmüştür.

3.3. Araştırmanın Değişkenleri

Araştırmanın bağımlı değişkeni, Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarına Yönelik Farkındalık Düzeylerini Değerlendirme Anketinde yer alan öğretmenlerin farkındalık

düzeyleeri durumları; bağımsız değişkenleri ise cinsiyetleri (erkek/kadın), yaşları (30 ve altı/ 31-40/41-50/51 ve üstü), medeni hal (evli/bekar), anne-baba olma durumları, branşları (Türkçe, matematik, fen bilimleri, sosyal bilgiler, yabancı dil, din kültürü ve ahlak bilgisi ve diğer) ve meslekte çalışma süreleri (5 yıl ve daha az /6-10 yıl /11-15 yıl /16-20 yıl / 21 yıl ve daha fazla), olmak üzere 6 tane bağımsız değişkenden yararlanılacaktır.

3.4. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada verilerin toplanması çevrimiçi (Google form) üzerinden anket tekniği kullanılarak yapılmıştır. Araştırmada örnekleme ait demografik özelliklerin sorulduğu Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarına Yönelik Farkındalık Düzeylerini Değerlendirme Anketi ölçme aracı olarak kullanılmıştır.

3.4.1.Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarına Yönelik Farkındalık Düzeylerini Değerlendirme Anketi

Resmi okullarda çalışan ortaokul kademesindeki branş öğretmenlerinin ihmal ve istismar konularındaki farkındalık düzeyini ölçmek için Ahu KÜRKLÜ tarafından oluşturulan anket ile birlikte araştırmacılar tarafından oluşturulan kişisel bilgi formu kullanılarak veriler toplanacaktır. Ahu KÜRKLÜ tarafından oluşturulan ankette; çocuk istismarı ve ihmalinin belirti ve risklerini tanımlamada öğretmenlerin farkındalıklarının saptanmasına yönelik ölçekte yer alan 2, 4, 5, 6, 9, 10,11, 14 ve 16. sorulara pozitif yönde doğru= 3 puan, emin değilim= 2 puan, yanlış= 1 puan olarak, 1, 3, 7, 8, 12, 13, 15 ve 17. sorular negatif yönde doğru= 1 puan, emin değilim= 2 puan, yanlış= 3 puan olarak puanlandırılmıştır. Ölçek formunun tüm maddelerini doğru olarak cevaplayan öğretmenlerin 51 puan alması beklenmiştir. (Kürklü, 2011: 49)

Bu araştırmada verilerin toplanması online (Google form) üzerinden anket tekniği kullanılarak yapılacaktır. Veri toplamada 20 sorudan oluşan ‘Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarına Yönelik Farkındalık Düzeylerini Değerlendirme’ Anketi kullanılmıştır.

Bu anket;

1. Öğretmenlerin özgeçmiş bilgileri ve deneyimleri
- 2.Çalışılan okullardaki öğrencilerin sosyo-ekonomik durumları
3. Öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmali ile ilgili eğitim durumları
4. Öğretmenlerin çocuk istismar ve ihmali bildirim durumları
5. Çocuk ihmal ve istismarıyla karşılaşma ve davranış durumları
6. Çocuk ihmal ve istismarının belirti ve risklerinin farkına varabilme (tanımlama) durumlarından oluşmuştur.

Araştırma soruları, çoktan seçmeli, açıklamalı ve evet-hayır tiplerinden oluşmaktadır. Tek anketin uygulanış süresi ortalama 15 dakikadır. (Kürklü, 2011: 47)

3.5. Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri yerli ve yabancı literatür taranarak ve ilgili anket uygulanarak elde edilmiştir. Literatür taraması ile elde edilen bilgiler araştırmanın kuramsal çerçevesini oluşturmuştur. Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarına Yönelik Farkındalık Düzeylerini Değerlendirme Anketi; Patnos ilçesindeki resmi okullarda görev yapan ortaokul kademesindeki branş öğretmenlerine çevrimiçi (Google form) üzerinden anket tekniği kullanılarak dağıtılmıştır ve doldurulması için verilen bir ay süre sonunda veriler toplanmıştır.

3.6. Verilerin Analizi

Anket yolu ile elde edilen verilerin analizinde SPSS istatistik programından yararlanılmıştır.

Patnos İlçesinde resmi okullarda görev yapan ortaokul kademesindeki branş öğretmenlerinin Çocuk İhmal ve İstismarına Yönelik Farkındalık Düzeylerini Değerlendirirken branş öğretmenlerinin cinsiyetleri (erkek/kadın), yaşları (30 ve altı/ 31-40/41-50/51 ve üstü), medeni hal (evli/bekar), anne-baba olma durumları, branşları (Türkçe, matematik, fen bilimleri, sosyal bilgiler, yabancı dil, din kültürü ve ahlak bilgisi ve diğer) ve meslekte çalışma süreleri (5 yıl ve daha az /6-10 yıl /11-15 yıl /16-20 yıl / 21 yıl ve daha fazla) olmak üzere 6 tane bağımsız değişkenden yararlanılmıştır.

Ahu KÜRKLÜ tarafından oluşturulan ankete ait veriler SPSS 26.0 programına işlenerek analiz edilmiştir. Katılımcıların anketteki maddelere verdikleri cevapların sıklık ve yüzdeleri hesaplanmıştır.

- Öğretmenlerin sosyo-ekonomik özellikleri, okuldaki görevleri ve deneyimlerinin incelenmesi amacıyla sıklık ve yüzdeler,
- Öğrencilerin sosyo-ekonomik durumlarını incelemek amacıyla yüzdeler,
- Öğretmenlerin çocuk istismar ve ihmaliyle ilgili eğitim alıp almama, karşılaşma, şüphelenme, bildirim durumlarını incelemek amacıyla yüzdeler,
- Çocuk istismarı ve ihmalden Şüphelenen öğretmenlerin bildirim yapmama nedenlerine ilişkin olarak yapılan karşılaştırmalarda ve diğer ikili grup karşılaştırmalarında **ki-kare**,
- Öğretmenlerin farkındalık düzeylerini ölçmek amacıyla hazırlanan 17 maddelik soruda ikili grup karşılaştırmalarında **Mann Whitney U Testi** ve ikiden fazla grubun karşılaştırmalarında ise **Kruskal-Wallis t- test** ve **One Way Anova** testi kullanılmıştır.

- Çocuk istismarı ve ihmalinin belirti ve risklerini tanımlamada öğretmenlerin farkındalıklarının saptanmasına yönelik ölçekte yer alan 2, 4, 5, 6, 9, 10,11, 14 ve 16. sorulara pozitif yönde doğru= 3 puan, emin değilim= 2 puan, yanlış= 1 puan olarak, 1, 3, 7, 8, 12, 13, 15 ve 17. sorular negatif yönde doğru= 1 puan, emin değilim= 2 puan, yanlış= 3 puan olarak puanlandırılmıştır. Ölçek formunun tüm maddelerini doğru olarak cevaplayan öğretmenlerin 51 puan alması beklenmiştir. Sonuçlar %95'lik güven aralığında, anlamlılık $p<0.05$ düzeyinde değerlendirilmiştir. (Kürklü, 2011: 48, 49)

Yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgular, alt problemlere uygun olarak tablolaştırılmış ve açıklanmıştır.

BÖLÜM IV: BULGULAR

Bu bölümde katılımcıların sosyo-demografik özelliklere göre dağılımları ile daha önce belirlenmiş olan alt problemlere yanıt bulunmuş ve yorumlanmıştır.

4.1. Branş Öğretmenlerin Sosyo-demografik Özellikleri

Aşağıdaki Tablo1'de Patnos ilçesinde resmi okullarda görev yapmakta olan ortaokul kademesindeki branş öğretmenlerinin yaş, cinsiyet, medeni hal, anne baba olma durumları, branş türleri ve çalışma süreleri açısından dağılımları yer almaktadır.

Tablo 1: Branş Öğretmenlerinin Sosya-demografik Özellikleri

n:91	n	%
30 ve altı	67	73,6

Yaş	31-40	23	25,3
	41-50	1	1,1
Cinsiyet	Kadın	54	59,3
	Erkek	37	40,7
Medeni Hal		40	44,0
	Evli	51	56,0
	Bekâr		
Anne Baba Olma Durumu	Evet	19	20,9
	Hayır	72	79,1
Branş Türünüz	Matematik Öğretmeni	12	13,2
	Türkçe Öğretmeni	17	18,7
	Fen Bilimleri Öğretmenliği	13	14,3
	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	8	8,8
	DİKAB Öğretmenliği	15	16,5
	Yabancı Dil Öğretmenliği	11	12,1
	Diğer	15	16,5

Çalışma Süresi	5 yıl ve daha az	71	78.0
	6-10 yıl	17	18,7
	11-15 yıl	3	3,3

Araştırma kapsamına alınan Patnos ilçesinde görev yapmakta olan ortaokul kademesindeki branş öğretmenlerinden (Matematik, Türkçe, Fen Bilimleri, Sosyal Bilgiler, DİKAB, Yabancı Dil Öğretmenliği ve Diğer Öğretmenlikler) %59,3 kadın % 40,7 erkek olduğu; Sosyo-demografik açıdan bakıldığında ise %73,6 'sının 30 yaş ve altında, % 56,0 evli ve % 79,1'nin ise anne baba olmadığı görülebilmektedir.

Araştırmaya katılan branş öğretmenlerinden % 78,0'ı 5 yıl ve daha az çalıştığı ve %18,7'si Türkçe Öğretmeni, %16,5'nin DİKAB Öğretmenliği ve Diğer Branş Türlerinden olduğu görülmektedir.

4.2 Öğrencilerin Sosyo-Ekonomik Düzeyi

Tablo 2. Okuldaki Öğrencilerin Sosyo-Ekonomik Düzeyi

Okulunuzdaki Öğrencilerin Sosyoekonomik durumunu tanımlarsınız?	nasıl	n	%
Yüksek		1	1,1
Orta		42	46,2
Düşük		48	52,7

---

91 100.0

TOPLAM

Araştırmaya katılan branş öğretmenlerinden %46,2'si öğrencilerini orta düzey sosyo ekonomik düzeye sahip olarak tanımlarken %52,7'sinin ise düşük sosyo-ekonomik düzey sahip olarak tanımladığı görülebilmektedir.

4.3 Öğretmenlerin Çocuk İstismar ve İhmaliyle İlgili Eğitim Durumları

Tablo 3. Öğretmenlerin daha önce çocuk istismarı ve ihmali hakkında / çocuk korumaya yönelik resmi bir eğitim alıp almadıkları

Daha önce hiç çocuk istismarı ve ihmali hakkında / çocuk korumaya yönelik resmi bir eğitim aldınız mı?	n	%*
Evet	3	3,3
Hayır	88	96,7
TOPLAM	91	100,0

*Cevap verenler arasındaki yüzde oranlarıdır.

Bu tabloya baktığımızda 88 branş öğretmenin hiç resmi eğitim almadığı görülebilmektedir.

Tablo 4. Branş Öğretmenlerinin Okulda Çocuk İstismar ve İhmaliyle İlgili Tartışma Yapıp Yapmadıkları Konusundaki Görüşleri

Okulunuzda Çocuk İhmal ve İstismarı İle İlgili Tartışmalar Yapılıyor Mu?	n	%
Evet	28	30,8
Hayır	63	69,2
TOPLAM	91	100,0

Tabloya bakıldığında 91 branş öğretmeninden %69,2'sinin okullarında çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili tartışma yapılmadığı görülebilmektedir.

Tablo 5. Branş Öğretmenlerinin Çocuk Koruma Kanunu Hakkında Bilgilendirilme Durumu Hakkındaki Görüşleri

Çocuk Koruma Kanunu Hakkında Bilgilendirildiniz Mi?	n	%
Evet	16	17,6

Hayır	75	82,4
--------------	----	------

TOPLAM	91	100,0
---------------	----	-------

91 Branş öğretmeninden %82,4'nün Çocuk Koruma Kanunu hakkında bilgilendirilmedikleri görülebilmektedir.

4.4. Öğretmenlerin Çocuk İstismar ve İhmalinden Şüphelenme Sıklıkları

Tablo 6. Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarından Şüphelenme Sıklığı

Şimdiye Kadar Çocuk İstismarından Kaç Kez Şüphelendiniz?	n	%
Hiç	72	79,1
1 kez	16	17,6
2 kez	1	1,1
3 ve daha fazla	2	2,2
Toplam	91	100,0

**Şimdiye Kadar Çocuk
İhmalinden Kaç Kez
Şüphelendiniz?**

Hiç	67	73,6
1 Kez	11	12,1
2 Kez	1	1,1
3 ve daha fazla	12	13,2
Toplam	91	100,0

91 Branş öğretmeninden %79,1'nin çocuk istismarından hiç şüphelenmediği, %17,6'sının bir kez şüphelendiği; %73,6'sının çocuk ihmalinden hiç şüphelenmediği ve %13,2'sinin 3 ve daha fazla şüphelendiği söylenebilir.

4.5. Öğretmenlerin Çocuk İstismarı ve İhmalini Bildirim Durumları

Tablo 7. Öğretmenlerin Kanunlara Göre ve Ahlaki Olarak Çocuk İhmal ve İstismarını Bildirme Hakkındaki Görüşleri

Kanunlara Göre Çocuk İhmal ve İstismarı Şüphesini Bildirmek Zorunda Mısınız?	n	%*
---	----------	-----------

Evet	89	97,8
Hayır	2	2,2
Toplam	91	100,0

Ahlaki Anlamda Çocuk İhmali ve İstismarı Şüphesini Bildirmekten Sorumlu Olduğunuzu Düşünüyor Musunuz?

Evet	91	100,0
Hayır	0	0
Toplam	91	100,0

*Cevap veren branş öğretmenleri arasındaki yüzde dağılımı

91 Branş öğretmenin %97,8'nin çocuk ihmali ve istismarı şüphesini bildirmenin kanunlara göre zorunlu olduklarını belirtirken ahlaki anlamda da çocuk ihmali ve istismarı şüphesini bildirmekten sorumlu olduklarını belirttikleri görülebilir.

Tablo 8. Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarını Tespit Ettiğinde Bildirim Yapacağı Yerler Hakkındaki Görüşleri

Çocuk İhmal ve İstismar Durumunu Tespit Ettiğinde Kime Bildirirsiniz?	n	%*
Sosyal Hizmetler Müdürlüğü	5	5,5
Milli Eğitim Müdürlüğü	1	1,1
Polis	21	23,1
Okul Yönetimi	64	70,3
Toplam	91	100,0

Tabloya göre '91 branş öğretmeninden %70,3'ü Okul Yönetimi %23,1'i ise Polis cevabını verdiği görülebilmektedir.

Tablo 9. Öğretmenlerin Fiziksel, Duygusal, Cinsel İstismar ve İhmal Durumuyla Karşılaşma Durumları ve Karşılaşmaları Durumundaki Tutumları

	Karşılaşmadım		Şüphelendim		Okul İdaresine Bildirdim		Okul İdaresi Yetkililere Bildirdi	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Fiziksel İstismar	79	86,8	8	8,8	3	3,3	1	1,1
Duygusal İstismar	73	80,2	15	16,5	2	2,2	1	1,1
Cinsel İstismar	88	96,7	3	3,3	0	0	0	0
İhmal	69	75,8	19	20,9	2	2,2	1	1,1

Tabloya bakıldığında araştırmaya katılım sağlayan 91 branş öğretmenlerinden %8,8'nin fiziksel, %16,5'nin duygusal, %3,3'nün cinsel istismardan ve %20,9'nun ise ihmalden şüphelendiği görülebilmektedir.

Fiziksel istismardan şüphelenen 8 branş öğretmenin %3,3'nün okul idaresine bildirdiği, okul idaresine bildirilen vakalardan da %1,1'nin okul idaresi tarafından yetkililere bildirdiği

Duygusal istismardan şüphelenen 15 branş öğretmenin %2,2'sinin okul idaresine bildirdiği, okul idaresine bildirilen vakalardan da %1,1'nin okul idaresi tarafından yetkililere bildirdiği

İhmalden şüphelenen 19 branş öğretmenin %2,2'sinin okul idaresine bildirdiği, okul idaresine bildirilen vakalardan da %1,1'nin okul idaresi tarafından yetkililere bildirdiği

Cinsel istismardan şüphelenen 3 branş öğretmenin hiç birisinin okul idaresine bildirim yapmadığı görülebilmektedir.

Tablo 10. Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarını Bildirmesi Durumunda Okul İdaresi Tarafından Desteklenmesi Konusundaki Görüşleri

Sizce çocuk ihmal veya istismarı ile ilgili birimde bulunduğunuzda okul idareniz sizi destekler mi?	n	%
Evet	84	92,3
Hayır	7	7,7
Toplam	91	100,0

Araştırmaya katılan 91 branş öğretmeninden %92,3'ü çocuk ihmal ve istismarıyla ilgili birimlerde bulduklarında okul idarelerinin kendilerini destekleyeceklerini belirtirken %7,7'si ise bildirimde bulduklarında okul idarelerinin kendilerini desteklemeyeceklerini belirttikleri görülebilmektedir.

Tablo 11. Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarı Konusundaki Bilgilendirilme İhtiyaçlarının Değerlendirilmesi

Çocuk ihmal ve istismarı konusunda daha fazla bilgilendirilme gereksinimi duyuyor musunuz?	n	%
Evet	85	93,4
Hayır	6	6,6
Toplam	91	100,0

Tabloya göre 91 branş öğretmeninden % 93,4'nün çocuk ihmal ve istismarı konusunda daha fazla bilgilendirmeye ihtiyaç duydukları görülebilmektedir.

Tablo 12. Branş Öğretmenlerinin İstismar ve İhmalden Şüphelenmeleri Durumunda Bildirim Yapmama Nedenleri

Nedenler	n	%
Sosyal Servislerin konuyla ilgilenmeyeceğini düşündüğüm için	9	7,2
Sorunu kendim daha iyi çözebileceğimi düşündüğüm için	2	1,6
Konu ile uğraşmak istemediğim için	1	0,8
Yasal süreçlere ait bilgim olmadığı için	30	24,0
Çocuğu şimdiki bulunduğu durumdan daha kötü bir duruma sokacağımdan korktuğum için	23	18,4
Konuya ait yetersiz kanıt olduğu için	49	39,2
Şüpheler doğru çıkarsa, çocuğun ailesinden ayrılacağını düşündüğüm için	3	2,4
Diğer	8	6,4

Araştırmaya katılan ihmal ve istismardan şüphelenen branş öğretmenlerinin %39,2'sinin konuya ait yetersiz kanıt olduğu, %24'nün yasal süreçlere ait bilgisi olmadığı, %18,4'nün çocuğun şimdiki bulunduğu durumdan daha kötü bir duruma sokacağından korktuğu için bildirimde bulunmadıklarını belirttikleri görülebilmektedir.

4.6 Öğretmen Özellikleri ile Öğretmenlerin Bildirim Yapma Durumlarının Karşılaştırılması

Tablo 13. Öğretmenlerin Branş Türlerine Göre Çocuk İhmal ve İstismarı Konusunda Bildirim Yapma Zorunluluğu Konusundaki Düşünceleri

Branş Türü	Kanunlara göre çocuk ihmal ve istismarı şüphesini bildirmek zorunda mısınız?		Toplam	P
	Evet	Hayır		
Matematik Öğretmeni	n 11	1	12	,600
	% 91,7	8,3	100	
Türkçe Öğretmeni	n 16	1	17	
	% 94,1	5,9	100	
Fen Bilimleri Öğretmenliği	n 13	0	13	
	% 100,0	0	100	
Sosyal Bilimler Öğretmenliği	n 8	0	8	
	% 100,0	0	100	
DİKAB Öğretmenliği	n 15	0	15	
	% 100,0	0	100	
Yabancı Dil Öğretmenliği	n 11	0	11	
	% 100,0	0	100	
Diğer	n 15	0	15	
	% 100,0	0	100	

Tabloya bakıldığında Matematik öğretmenlerinin %8,3'ü, Türkçe öğretmenlerinin ise %5,9'nun bu konuda bildirim yapmak zorunda olmadıklarını belirttikleri görülebilmektedir. Ayrıca kanunlara göre çocuk ihmal ve istismarını bildirme durumları ile öğretmenlerin branş türleriyle ilgili anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. ($p>0,05$)

Tablo 14. Öğretmenlerin Branş Türlerine Göre Ahlaki Anlamda Çocuk İhmal ve İstismarını Bildirme Sorumluluğu Konusundaki Görüşleri

Branş Türü	Ahlaki anlamda çocuk ihmal ve istismarı şüphesini bildirmekten sorumlu olduğunuzu düşünüyor musunuz?		
		Evet	Hayır
Matematik Öğretmeni	n	12	0
	%	100,0	0
Türkçe Öğretmeni	n	17	0
	%	100,0	0
Fen Bilimleri Öğretmenliği	n	13	0
	%	100,0	0
Sosyal Bilimler Öğretmenliği	n	8	0
	%	100,0	0
DİKAB Öğretmenliği	n	15	0
	%	100,0	0
Yabancı Dil Öğretmenliği	n	11	0
	%	100,0	0
Diğer	n	15	0
	%	100,0	0

Tabloya bakıldığında branş öğretmenlerin hepsi evet cevabı verdiği görülebilmektedir. Bu nedenle Ahlaki anlamda öğretmenlerin çocuk istismar ve ihmali bildirme sorumlulukları ile öğretmenlerin branş türleri ile ilgili anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Tablo 15. Branş Öğretmenlerinin Çalışma Süreleri İle Kanunlara Göre Çocuk İhmal ve İstismarını Bildirme Durumları Arasındaki ilişki

Çalışma Süresi (Yıl)		Kanunlara göre çocuk ihmal ve istismarı şüphesini bildirmek zorunda mısınız?		Toplam	P
		Evet	Hayır		
5 yıl ve daha az	n	70	1	71	,510
	%	98,6	1,4	100,0	
6-10 yıl	n	16	1	17	
	%	94,1	5,9	100,0	
11-15 yıl	n	3	0	3	
	%	100,0	0,0	100,0	

Branş Öğretmenlerinin Çalışma Süreleri İle Kanunlara Göre Çocuk İhmal ve İstismarını Bildirme Durumları Arasındaki ilişki anlamlı bir fark bulunup bulunulmadığını tespit etmek için Ki Kare Testi uygulanmış olup çıkan sonuçlar neticesinde anlamlı bir ilişki bulunamadığı görülebilmektedir. ($p>0,05$)

Tablo 16. Branş Öğretmenlerinin Çalışma Süreleri İle Ahlaki Anlamda Çocuk İhmal ve İstismarını Bildirme Durumları Arasındaki ilişki

Çalışma Süresi (Yıl)	Ahlaki anlamda çocuk ihmal ve istismarı şüphesini bildirmekten sorumlu olduğunuzu düşünüyor musunuz?			Toplam
	Evet	Hayır		
5 yıl ve daha az	n	71	0	71
	%	100,0	0	100,0
6-10 yıl	n	17	0	17
	%	100,0	0	100,0
11-15 yıl	n	3	0	3
	%	100,0	0	100,0

Üsteki tabloya göre yapılan karşılaştırmada herkes evet cevabı verdiği için ki kare ilişkisi bulunamamıştır.

Tablo 17. Branş Öğretmenlerinin Eğitim Verdiği Öğrencilerin Sosyo-Ekonomik Durumu İle Çocuk İstismarından Şüphelenme Sıklığının İncelenmesi

Okuldaki öğrencilerin sosyo-ekonomik durumu	Şimdiye kadar çocuk istismarından kaç kez şüphelendiniz?				Toplam	P
	Hiç	1 Kez	2 Kez	3 ve daha fazla		

Yüksek	n	0	1	0	0	1	,434
	%	0	100,0	0	0	100,0	
Orta	n	33	8	0	1	42	
	%	78,6	19,0	0	2,4	100,0	
Düşük	n	39	7	1	1	48	
	%	81,3	14,6	2,1	2,1	100,0	

Üsteki tabloya göre yapılan karşılaştırmada p değeri, 434 $p > 0.05$ 'den büyük olduğu için bir ilişki bulunamamıştır.

Tablo 18. Branş Öğretmenlerinin Branş Türleri ve Anne Baba Olma Durumlarına Göre Çocuk İstismar ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Ölçeğine Verdikleri Toplam Puanlarının Karşılaştırılması

Branş Türleri	n	p
Matematik Öğretmeni	12	,337
Türkçe Öğretmeni	17	
Fen Bilimleri Öğretmenliği	13	
Sosyal Bilimler Öğretmenliği	8	
DİKAB Öğretmenliği	15	
Yabancı Dil Öğretmenliği	11	
Diğer	15	

Anne Baba Olma Durumu	n	p
Evet	19	,791
Hayır	72	

Öğretmenlerin branş türlerine göre çocuk istismar ve ihmalinin belirti ve risklerini tanılama ölçeğine verdikleri toplam puanların ortalamalarının karşılaştırmasında dağılım normal dağılım olduğu için **one way anova** testi yapılmış olup p değeri ,337 $p>0.05$ ‘den büyük olduğu için anlamlı bir ilişki bulunamadığı görülebilmektedir.

Öğretmenlerin anne baba olma durumlarına göre çocuk istismar ve ihmalinin belirti ve risklerini tanılama ölçeğine verdikleri toplam puanların ortalamalarının karşılaştırmasında ise Dağılım normal dağılım göstermediğinden **Mann Whitney U** testi yapılmış olup p değeri ,791 $p>0.05$ ‘den büyük olduğu için anlamlı bir ilişki bulunamadığı görülebilmektedir.

Tablo 19. Branş Öğretmenlerinin Meslekte Çalışma Süresine Göre Çocuk İstismar ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Ölçeğine Verdikleri Toplam Puanlarının Karşılaştırılması

Çalışma Süresi	n	Ortalama	p
5 yıl ve daha az	71	45,44	,455
6-10 yıl	17	50,94	
11-15 yıl	3	31,33	

Branş Öğretmenlerinin Meslekte Çalışma Süresine Göre Çocuk İstismar ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Ölçeğine Verdikleri Toplam Puanlarının Karşılaştırılmasında **Kruskal Wallis** Testi uygulanmış olup p değeri ,455 $p>0.05$ ‘den büyük olduğu için anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Ayrıca 6-10 arası çalışan grubun ortalaması yüksek çıktığından deneyim arttıkça aldıkları toplam puanın arttığını söyleyebiliriz.

Tablo 20. Çocuk İstismar ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Ölçeğine Branş Öğretmenlerinin İfadelere Verdikleri Cevapların Dağılımı

İfadeler		Doğru	Yanlış	Emin Değilim	Toplam
1.Çocuğun yürüme, oturma gibi genel davranışlarına bakarak cinsel istismardan şüphelenmek mümkün değildir.	N %	13 14,3	19 20,9	59 64,8	91 100,0
2.Özellikle 10-15 yaşlarındaki gebelik cinsel istismarı düşündürmelidir.	N %	76 83,5	4 4,4	11 12,1	91 100,0
3.Çocuk fiziksel temasa uğramadan da cinsel olarak istismar edilmiş olabilir.	N %	72 79,1	5 5,5	14 15,4	91 100,0
4.Cinsel istismara uğrayan çocukların büyük bir bölümü fiziksel istismara da uğramıştır.	N %	63 69,2	1 1,1	27 29,7	91 100,0
5.Çocuğun kötü hijyene sahip olması ihmal olasılığını akla getirmelidir.	N %	45 49,5	19 20,9	27 29,7	91 100,0
6.Çocuğun yüzünün donuk ve ifadesiz görülmesi ihmal edildiğini düşündürmelidir.	N %	44 48,4	6 6,6	41 45,1	91 100,0

7. İstismar ve ihmale uğrayan çocukların özsaygıları oldukça yüksektir.	N	4	78	9	91
	%	4,4	85,7	9,9	100,0
8. İstismar ve ihmale uğramaları çocukların okul başarılarını etkilemez.	N	1	87	3	91
	%	1,1	95,6	3,3	100,0
9. İstismar ve ihmale uğrayan çocuklar ebeveynlerden ve diğer yetişkinlerden korkma, kaçınma gösterebilirler.	N	88	0	3	91
	%	96,7	0	3,3	100,0
10. İstismar ve ihmale uğrayan çocuklar sıklıkla göz göze iletişimden kaçınırlar, içe kapanıklık gösterebilirler.	N	80	2	9	91
	%	87,9	2,2	9,9	100,0
11. Ebeveynin sosyal destek kaybı yaşaması ve/veya alkol bağımlısı olması çocuk istismar ve ihmali açısından bir risktir.	N	76	0	15	91
	%	83,5	0	16,5	100,0
12. Çocuğun cinsiyetinin istismar ve ihmaliinde önemi yoktur.	N	47	33	11	91
	%	51,6	36,3	12,1	100,0
13. Fiziksel veya mental eksikliği olan çocukların ihmal ve istismara uğrama olasılığı normal çocuklara göre daha fazladır.	N	57	8	26	91
	%	62,6	8,8	28,6	100,0
14. Ailenin gelir düzeyi çocuk ihmal ve istismarında önemli bir etkidir.	N	25	28	38	91
	%	27,5	30,8	41,8	100,0
15. Çocuk istismar ve ihmaliine üst sosyo-ekonomik düzeylerde rastlanmaz.	N	4	73	14	91
	%	4,4	80,2	15,4	100,0
16. Velinin çocuktan sık sık şikayet etmesi istismar olasılığını akla getirmelidir.	N	4	45	42	91
	%	4,4	49,5	46,2	100,0
17. Çocuğun büyüme ve gelişmesindeki gerilik ihmali düşündürmez.	N	11	44	36	91
	%	12,1	48,4	39,6	100,0

Tablo 20'ye bakıldığında branş öğretmenlerinin çoğunun özellikle şu maddelere doğru yanıt verdiği görülebilmektedir:

- Özellikle 10-15 yaşlarındaki gebelik cinsel istismarı düşündürmelidir.(n=76)
- İstismar ve ihmale uğrayan çocuklar ebeveynlerden ve diğer yetişkinlerden korkma, kaçınma gösterebilirler (n=88)
- İstismar ve ihmale uğramaları çocukların okul başarılarını etkilemez (n=87)
- İstismar ve ihmale uğrayan çocuklar sıklıkla göz göze iletişimden kaçınırlar, içe kapanıklık gösterebilirler (n=80)
- Ebeveynin sosyal destek kaybı yaşaması ve/veya alkol bağımlısı olması çocuk istismar ve ihmali açısından bir risktir.(n=76)
- İstismar ve ihmale uğrayan çocukların özsaygıları oldukça yüksektir. (n=78)
- Çocuk istismar ve ihmeline üst sosyo-ekonomik düzeylerde rastlanmaz (n=73)

BÖLÜM V: TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Ağrı İlinin Patnos ilçesinde resmi okullarda görev yapmakta olan ortaokul kademesindeki branş öğretmenlerinin ihmal ve istismar konusunda farkındalık düzeylerini incelerken branş öğretmenlerinin cinsiyetleri (erkek/kadın), yaşları (30 ve altı/ 31-40/41-50/51 ve üstü), medeni hal (evli/bekar), anne-baba olma durumları, branşları (Türkçe, matematik, fen bilimleri, sosyal bilgiler, yabancı dil, din kültürü ve ahlak bilgisi ve diğer) ve meslekte çalışma süreleri (5 yıl ve daha az /6-10 yıl /11-15 yıl /16-20 yıl / 21 yıl ve daha fazla), olmak üzere 6 tane bağımsız değişkenden yararlanılmıştır. Yapılan anket sonucunda 2022-2023 Eğitim Öğretim yılı Ağrı ili Patnos ilçesinde resmi okullarında çalışan 608 branş öğretmeninden 94 kişinin katılım sağladığı ankete katılan 94 branş öğretmenlerinden % 96.7'si (87) onaylarken %4,4 kişi (4kişi)'nin ise onaylamadığı görülmüştür.

Katılımcıların %59.3(54 kişi)'ünü kadın, %40.7(37 kişi)'sini erkek katılımcılar oluşturmaktadır. Katılımcıların %73,6(67 kişi)'si 30 yaş altı, %25,3(23 kişi)' ü 31-40 yaş arası, %1,1(1 kişi)'si 41-50 yaş arası olduğu; medeni hallerinin %44.0 (40 kişi) evli, %56.0(51 kişi) bekar olduğu, anne- baba olma durumlarına göre %20.9(19 kişi) anne yada baba olduğu, %79.1(72 kişi)'nin anne ya da baba olmadığı görülmüştür. Katılımcıların branş türlerine göre matematik öğretmeni %13.2(12 kişi), Türkçe öğretmeni %18.7 (17 kişi), fen bilimleri öğretmeni %14.3(13 kişi), sosyal bilgiler öğretmeni %8.8 (8 kişi), Dikab öğretmeni %16.5(15 kişi), yabancı dil öğretmeni 12.1(11 kişi), diğer branşlar %16.5(15 kişi) olduğu görülmüştür. Meslek süresi olarak %78,0(71 kişi)'inin 5 yıl ve altı, %18,7(17 kişi)'inin 6-10, % 3,3 (3 kişi)'inin 11-15, çalıştığı saptanmıştır.

Araştırma bulgularına bakıldığında 'Daha önce hiç çocuk istismarı ve ihmali hakkında / çocuk korumaya yönelik resmi bir eğitim aldınız mı?' Sorusuna verdikleri cevaplardan 88 branş

öğretmeni(% 96,7)sininin daha önce hiçbir resmi eğitim almadığı görülebilmektedir. Eğitim alan katılımcı sayısının bu kadar az olması konuya ilişkin eğitim programlarının eksikliğinden, branş öğretmenlerinin konuyla ilişkin resmi bir eğitim talebinde bulunmamlarından kaynaklanmış olabilir.

Araştırma konumuzla aynı doğrultuda başka bir araştırmayı incelediğimizde Avustralya'daki öğretmenlerin 2005 yılına kadar çocuk ihmal ve istismarı ile çocuk korumaya yönelik eğitim durumları incelendiğinde çalışmaya katılan öğretmenlerin %93'ünün konu ile ilgili eğitim aldıkları görülmektedir (Walsh ve ark, 2005).

Bizim çalışmamız ile Avustralya'daki çalışma arasındaki bu büyük farkın ana nedeni Avustralya'da konu hakkındaki hizmet öncesi eğitimin zorunlu olmasından kaynaklandığı söylenebilir.

'Okulunuzda Çocuk İhmal ve İstismarı İle İlgili Tartışmalar Yapılıyor Mu?' Sorusuna verdikleri cevaba bakıldığında ise 91 branş öğretmeninden %69,2'sinin okullarında çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili tartışma yapılmadığı görülebilmektedir. Okullarda çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili yapılan tartışmaların az olması resmi eğitimlerin dışında okul temelinde de konuya ilişkin çalışmalar yürütülmesinin gerekliliğini ortaya koyduğu söylenebilir.

'Çocuk Koruma Kanunu Hakkında Bilgilendirildiniz Mi?' sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde 91 Branş öğretmeninden %82,4'nün Çocuk Koruma Kanunu hakkında bilgilendirilmedikleri görülebilmektedir.

91 Branş öğretmenin %97,8'nin çocuk ihmal ve istismarı şüphesini bildirmenin kanunlara göre zorunlu olduklarını belirtirken ahlaki anlamda da çocuk ihmal ve istismarı şüphesini bildirmekten sorumlu olduklarını belirttikleri görülebilir.

'Çocuk ihmal ve istismarı konusunda daha fazla bilgilendirilme gereksinimi duyuyor musunuz?' sorusuna verdikleri cevapları incelediğimizde ise 91 branş öğretmeninden

%93,4'nün çocuk ihmal ve istismarı konusunda daha fazla bilgilendirmeye ihtiyaç duydukları görülebilmektedir.

Bu sonuçlar doğrultusunda araştırmamızda yer alan Çocuk İstismarı ve İhmali ile ilgili, İstismar ve İhmalin Belirti ve Risklerini Tanılama Anketinde çocuk koruma sürecindeki yasal gereklilikler, istismarı tanılama ve raporlama, önleyici çalışmalar ile ilgili soruların ortalama puanları çok düşük bulunmuştur. Bununla birlikte birçok öğrencinin istismar tipleri arasındaki farkları bilmemekte olduğu, çocuk ihmal ve istismarı konusunda daha fazla bilgilendirmeye ihtiyaç duydukları saptanmıştır. Mckee ve Dillenburg'un inceledikleri diğer çalışmalardaki verilere bakıldığında ise tam bir eğitim almış olan lisans öğrencileri istismar tiplerini doğru olarak tanımlamışlardır (Mckee ve Dillenburg, 2009). Amerika'da 2004 yılında Kenny tarafından yapılan bir çalışmada öğretmenlerin %34'ünün çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili hizmet öncesi eğitimi aldıkları görülmektedir (Kenny, 2004). Bizim yaptığımız çalışma öğretmenlerin ne öğrencilik döneminde ne de mezuniyet sonrasında konu ile ilgili olarak eğitim almadıklarını ortaya çıkarmıştır. Bu konuda öğretmenlerin eğitim müfredatları gözden geçirilebilir. Hizmet içi ve mezuniyet sonrası eğitimlerle konunun önemi üzerinde durulabilir.(Kürklü, 2011 :68)

Araştırmaya katılan ihmal ve istismardan şüphelenen branş öğretmenlerinin %39,2'sinin konuya ait yetersiz kanıt olduğu, %24'nün yasal süreçlere ait bilgisi olmadığı, %18,4'nün çocuğun şimdiki bulunduğu durumdan daha kötü bir duruma sokacağından korktuğu için bildirimde bulunmadıklarını belirttikleri görülebilmektedir. Bu verilere göre ortaokul kademesinde görev yapmakta olan branş öğretmenlerinin olası bir ihmal ve istismar durumuyla karşılaştıklarında bildirim yapma yükümlülüklerinin bulunduğu ve bildirim yapmanın suç olduğu ile ilgili yasal süreçler hakkında bilgi yetersizliklerinin bulunduğu söylenebilir.

Öğretmenlerin Branş Türlerine Göre Çocuk İhmal ve İstismarı Konusunda Bildirim Yapma Zorunluluğu Konusundaki Düşünceleri incelediğinde ise Matematik öğretmenlerinin %8,3'ü, Türkçe öğretmenlerinin ise %5,9'nun bu konuda bildirim yapmak zorunda olmadıklarını belirttikleri görülebilmektedir. Ayrıca kanunlara göre çocuk ihmal ve istismarını bildirme durumları ile öğretmenlerin branş türleriyle ilgili anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Öğretmenlerin branş türlerine göre ahlaki anlamda çocuk ihmal ve istismarını bildirme sorumluluğu konusundaki görüşleri incelendiğinde ise 'Ahlaki anlamda çocuk ihmal ve istismarı şüphesini bildirmekten sorumlu olduğunuzu düşünüyor musunuz?' sorusuna branş öğretmenlerin hepsi evet cevabı verdiği görülebilmektedir. Bu nedenle Ahlaki anlamda öğretmenlerin çocuk istismar ve ihmalini bildirme sorumlulukları ile öğretmenlerin branş türleri ile ilgili anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Branş öğretmenlerinin çalışma süreleri ile kanunlara göre çocuk ihmal ve istismarını bildirme durumları arasındaki ilişki incelendiğinde ise 'Kanunlara göre çocuk ihmal ve istismarı şüphesini bildirmek zorunda mısınız?' sorusu karşısında Branş Öğretmenlerinin Çalışma Süreleri İle Kanunlara Göre Çocuk İhmal ve İstismarını Bildirme Durumları Arasındaki ilişki anlamlı bir fark bulunup bulunmadığını tespit etmek için Ki Kare Testi uygulanmış olup çıkan sonuçlar neticesinde anlamlı bir ilişki bulunamadığı görülebilmektedir

Öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarının belirti ve risklerini tanılama ölçeğini cevaplayarak aldıkları puanlarla öğretmen özelliklerini karşılaştırdığımızda;

Medeni durum; Öğretmenlerde çocuk istismarı ve ihmalinin belirti ve riskleri tanılama ölçek puanı medeni duruma göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

Anne ya da baba olma durumları; Öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmalinin belirti ve riskleri tanılama ölçek puanı öğretmenlerin anne yada baba olma durumlarına göre farklılık göstermemektedir.

Deneyim; Branş Öğretmenlerinin Meslekte Çalışma Süresine Göre Çocuk İstismar ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanılama Ölçeğine Verdikleri Toplam Puanlarının Karşılaştırılmasında **Kruskal Wallis** Testi uygulanmış olup p değeri ,455 $p>0.05$ 'den büyük olduğu için anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Ayrıca 6-10 arası çalışan grubun ortalaması yüksek çıktığından deneyim arttıkça aldıkları toplam puanın arttığını söyleyebiliriz.

Cinsiyet; Araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmalinin belirti ve riskleri tanılama ölçek puanı cinsiyetlere göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir.

Ortaokul kademesindeki branş öğretmenlerinin ankete verdikleri yanıtlara göre çocuk ihmal, cinsel istismarın belirtilerini bilme ve istismar ve ihmalde risk tanıma ile ilgili maddelerin puan ortalamalarından en düşük puanı istismar ve ihmalde risk tanıma ile ilgili maddelerden aldıkları görülmektedir.

Yapılan araştırma sonuçlarına göre mesleki deneyimi yüksek olan branş öğretmenlerinin ihmal ve istismar konusunda bilgi düzeylerinin diğer öğretmenlere göre daha yüksek puan aldığı görülmektedir. İhmal ve istismar konusunda risk altında olabilecek öğrencileri tanımada ise yetersiz kaldıkları söylenebilir. Aynı şekilde coğrafi şartlar ve görev yerleri düşünüldüğünde bulunulan coğrafyanın daha çok doğu görevi sayılması, çoğu öğretmenin ilk görev yeri olması, araştırmaya katılan katılımcıların %78 (71 kişi)'inin meslekteki çalışma sürelerinin beş yıl ve daha az olması, daha önce ihmal ve istismar durumlarıyla karşılaşmamış olmamaları ve bu tür durumların sadece okul idaresinin ve rehber öğretmen/psikolojik danışmanların sorumluluğunda olduğuna dair yanlış inanışlarından kaynaklı bilgi eksikliği yaşadıkları söylenebilmektedir.

Yapılan araştırmaya Ağrı İli Patnos ilçesindeki ortaokul kademesindeki resmi okullarda görev yapan 608 branş öğretmeninden sadece 94 kişinin katılım sağlaması, 94 branş öğretmeninden de 4 kişinin anketi onaylamaması sonucu kadın, erkek branş öğretmeni dağılımının tam

bilinememesine bu durumun ise örneklemin araştırma için uygun olup olmadığının tespit edilememesine ve güvenilirliğin düşmesine sebep olabileceği söylenebilir. Bu nedenle araştırmadan daha güvenilir sonuçlar elde etmek için Ağrı İli Patnos İlçesindeki ortaokul kademesindeki resmi okullarda görev yapan branş öğretmenlerinin daha fazla katılım sağlamasının gerekli olduğu söylenebilir.

Öğrenciler zamanlarının çoğunu okulda geçirmektedirler. Dolayısıyla öğrencilerde yaşanan değişimler okul ortamında onlarla daha çok vakit geçiren öğretmenler tarafından fark edilebilmektedir. Kademe olarak ortaokul kademesinde görev yapan öğretmenlerin farklı yıllarda farklı sınıflardaki öğrencilerle ilgilenmesi, sınıf rehber öğretmenliğini üstlendiği öğrencilerinin olması çok fazla öğrenciyle iletişim halinde olmalarını gerektirmektedir. Bu durum ise ortaokul branş öğretmenlerinin öğrenciler arasındaki farklılıkları ve değişimleri daha kolay belirlemelerine olanak sağlamaktadır. 1-4 yıl aynı öğrencilerle çalışabildikleri düşünüldüğünde ortaokul branş öğretmenlerinin öğrencilerine, sınıflarına ve velilerine hakim oldukları söylenebilmektedir.

İhmal ve istismar, günümüzde sıkça karşılaşılan ve karşılaşma ihtimalinin yüksek olduğu istenmeyen durumlar olarak adlandırılmaktadır. İhmal ve istismara uğramış öğrenciler gibi uğrama ihtimali olan risk altındaki öğrenciler de olabilmektedir. İhmal ve istismarda bildirim süreci doğru yürütülmezse öğrencilerde ileriye dönük kalıcı hasarlar bırakabilen olumsuz bir durum olarak adlandırılmaktadır. Bu nedenle ihmal ve istismar vakası ile karşılaşıldığında süreç iyi yönetilmeli hatta bu vakaların yaşanmaması için özellikle risk altındaki öğrencilere yönelik önleyici çalışmalar yapılmalıdır. İhmal ve istismar gibi hassas durumlara yönelik, okullarda oluşturulan Psikososyal Krize Müdahale ekiplerinin olması ve yönerge kapsamında; okul müdürü veya okul müdürü tarafından görevlendirilmiş bir müdür yardımcısı başkanlığında, varsa rehber öğretmenleri ile rehberlik hizmetleri yürütme komisyonu üyesi her sınıf düzeyinden en az bir sınıf rehber öğretmeninden oluşur maddesiyle belirlenen görev

tanımıyla, ortaokul branş öğretmenlerimizin de rehber öğretmen/psikolojik danışmanlarımızın müşavirliğinde önleyici çalışmaların yapılması oldukça önem arz etmektedir. Branş öğretmenlerinin öğrencileri daha fazla gözlemlene, tanıma fırsatlarının olduğu düşünüldüğünde büyük sorumluluklar düşmektedir. Bu nedenle yapılacak olan çalışmalarda branş öğretmenleriyle işbirliği içinde olunması önem taşımaktadır.

İhmal ve istismar durumlarında ilk öğrenen kişinin bildirme yükümlülüğü bulunmaktadır. TCK Madde 279- (1) Kamu adına soruşturma ve kovuşturmayı gerektiren bir suçun işlendiğini göreviyle bağlantılı olarak öğrenip de yetkili makamlara bildirimde bulunmayı ihmal eden veya bu hususta gecikme gösteren kamu görevlisi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu durum branş öğretmenlerinin ve diğer öğretmenlerin de süreçte aktif olarak yer almaları gerektiğini göstermektedir. Bu nedenle öğretmenlerimizin ihmal ve istismar ile ilgili, yükümlülükleri hakkında bilgi sahibi olmaları gerekmektedir. Bu anlamda okullarda görev yapan personele, özellikle bu süreçte aktif rol alan yetkililer tarafından (savcı, polis, sosyal hizmet uzmanı, psikolog, hakim...vb.) bilgilendirme çalışmaları ve bakanlık tarafından resmi eğitimler yapılabilir. Öğretmenlerin süreci yönetmelerini kolaylaştırıcı materyaller (bülten, el kitabı...) arttırılabilir, Üniversitelerde özellikle eğitim fakültelerinde bu süreçlerin yer aldığı dersler oluşturulabilir ya da konu olarak eğitim derslerinin içeriğinde yer alabilir. Okullarda görev yapmakta olan öğretmen, idareci ve tüm personellere ihmal ve istismar konusunda doğru bilinen yanlışlar, mahremiyet ve sınırlar, belirti ve riskler, bildirim süreci gibi başlıklarda bilgilendirici çalışmalar planlanabilir. Göreve yeni atanan öğretmenlere göreve başlamadan ki süreçte ya da aday öğretmenlik programında uzmanlar tarafından konu ile ilgili resmi eğitimler verilebilir. Mağdur olan öğrencilerin psikolojik durumları göz önüne alındığında bildirim süreci kadar bildirim sonrası süreç de oldukça önemlidir. Bu süreçte yetkili sivil toplum kuruluşları ve resmi kurumlar arasında işbirliğine yönelik çalışmalar arttırılabilir.

KAYNAKÇA

Aktepe E, Çocukluk Çağı Cinsel İstismarı,2009

Aydemir, İ., Yurtkulu F. (2012). Çocuğa Yönelik Cinsel İstismarla Mücadelede: Çocuk İzlem Merkezi. Ankara. Sağlık Bilimleri Dergisi, 2012 1(2), 151-165.

Bahar G, Savaş HA, Bahar A. Çocuk İstismarı ve İhmali: Bir Gözden Geçirme. Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi 2009;4(12).

Bektaş M, Öztürk C. İzmir’de bir ilköğretim okulunda aile içi şiddet araştırması. Ege Pediatri Bülteni 2007;14(3):165-169.

Bilge YD, Taşar MA, Kılınçoğlu B, Özmen S, Tıraş Ü. Alt sosyoekonomik düzeye sahip anne-babaların çocuk istismarı ve ihmali hakkındaki bilgi düzeyleri, deneyimleri ve kullandıkları disiplin yöntemleri. Anadolu Psikiyatri Dergisi 2013;14:27-35.

Bozgun, K., & PEKDOĞAN, S. (2018). Öğretmenlerin çocuk ihmali ve istismarı hakkındaki görüşlerinin incelenmesi. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(2), 433-443.

Demirci, N. (2004).Hemşirelerin Çocuk İstismarı ve İhmali Hakkında Bilgi Düzeylerinin Saptanması. III. Ulusal Hemşirelik Öğrencileri Kongresi, 29 –30 Nisan 2004. Edirne:Öncü Basımevi, 81 - 82.

DONAT BACIOĞLU S, KAYA Z, Öğretmen Adaylarının Çocuk İstismar ve İhmaline İlişkin Bilgi Düzeyleri ile Çocuğa Yönelik Cinsel İstismarı Bildirme Tutumlarının İncelenmesi, YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi, , 2020; 17(1):894-929

Erol D, Öztürk A. (2007). Okulöncesi Eğitim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin, Çocuklardaki Fiziksel İstismar Belirtilerine İlişkin Farkındalıkları (Eskişehir İl Örneği). Yüksek lisans Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Johnson, C. (1996).Abuse and neglect of children. In: Nelson WE, Behrman RE, Kliegman RM, Arvin AM eds. Textbook of Pediatrics.15 th ed. Philadelphia: WB Saunders Company

Kemer D. (2021).Çocuk Cinsel İstismarını Önlemede Okul Temelli Cinsel İstismarı Önleme Programlarının Önemi. Suleyman Demirel University Journal of Health Sciences Volume 12, Issue 3, 411-421

Koçtürk N. Çocuk İhmalini ve İstismarını Önlemede Okul Çalışanlarının Sorumlulukları. MSKU Eğitim Fakültesi Dergisi. ISSN 2148-6999 Cilt-Volume 5, Sayı-Number 1, (2018) Mayıs.

Koçtürk N. Tekrarlanan Cinsel İstismar Mağduriyeti ve Okul Ortamında Yapılması Gerekenler. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi. Cilt/Volume;8, Sayı;2, (2019)

Kurt SL. Çocuk haklarına ilişkin temel uluslararası belgeler ve Türkiye uygulaması. Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi 2016;16(1): 99-127

Kürklü, A. (2012). *Öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmaline yönelik farkındalık düzeyleri* (Master's thesis, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü).

Odacı H., Türkan T.,(2021). Cinsel İstismar Şüphesi Bulunan Çocukla Görüşme: Öğretmenler ve Okul Psikolojik Danışmanları Nasıl Davranmalı ve Neler Yapmalı?. *TEBD*,19(1),685-706
ORAL, R., CAN, D., KAPLAN, S., ATEŞ, N., ÇETİN, G., MİRAL, S., HANCI, H., ERŞAHİN, Y., TEPELİ, N., BULGU, A. G., TİRAS, B. (2001). Child abuse in Turkey: an experience in overcoming denial and a description of 50 cases. *Child Abuse & Neglect*, 25: 279–290

Semra, K. İ. Y. E., & PİŞKİN, M. ÖĞRETMENLERİN ÇOCUĞA YÖNELİK CİNSEL İSTİSMAR ALGILARININ İNCELENMESİ. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(8), 20-44.

Şimşek Ş, Fettahoğlu EÇ, Özatalay E. Cinsel istismara uğramış çocuklarda ve ebeveynlerinde travma sonrası stres bozukluğu. *Dicle Tıp Dergisi* 2011;38(3)

Türkiye’de Çocuk İstismarı ve Aile İçi Şiddet Araştırması(2010). <http://atud.org.tr/kutuphane/unisefrapor.pdf>. Erişim Tarihi: 12.04.2022

Tugay, D. (2008). *Öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmaline yönelik farkındalık düzeyleri* (Doctoral dissertation, Marmara Üniversitesi (Turkey)).

<https://sozluk.gov.tr/> Erişim tarihi: 06.04.2022 09.40

<https://www.unicef.org> Erişim tarihi: 06.04.2022 12.26

<https://orgm.meb.gov.tr> Erişim tarihi: 06.04.2022 13.35

https://acikbilim.yok.gov.tr/bitstream/handle/20.500.12812/463418/yokAcikBilim_10153381.pdf?sequence=-1&isAllowed=y Erişim Tarihi: 12.04.2022

<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/337185> Erişim Tarihi: 13.04.2022

<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/949057> Erişim Tarihi: 14.04.2022

<https://www.mevzuat.gov.tr/> Erişim Tarihi: 20.04.2022 10.54